

Laky Teréz: Nem egyszerűen a munkanélkülieket kell elhelyezni, hanem mindenki álláshoz juthasson, aki dolgozni szeretne

Az igényekhez alkalmazkodó foglalkoztatási formák növelnék a munkavállalás esélyeit

A legjobb munkavállalási körbe a 25-54 éves korú foglalkoztatottak tartoznak, őket nevezhetjük akár derékhadnak is - fogalmazott lapunknak adott interjújában Laky Teréz a Foglalkoztatási Hivatal Kutatási Irodájának tudományos tanácsadója. Már túl vannak a szakmát megalapozó tanuláson, és munkatapasztalattal is bírnak. Ez a népesség igen magas arányban foglalkoztatott, bár a munkanélküliek és az inaktívak, vagyis az állást nem keresők aránya is meghatározó. Ennek egyik oka - mutatott rá Laky Teréz, hogy Európában nálunk a legdrágább egy munkavállaló, az alkalmazottak és a munkáltatók együttesen minden száz forintból 83-at adnak vissza a költségvetésnek. Ez a jelenség súlyosan visszaveti a foglalkoztatást, a munkáltatónak nem éri meg még több munkaerőt felvenni. Emellett egyelőre megoldatlan az idősek, gyesein, gyeden lévők és a fiatal korosztály foglalkoztatás is. Nélkülük azonban nem emelkednek a foglalkoztatottság mutatói. A szabályokat tehát a helyzethez és az igényekhez kell igazítani, amelyre a kormány és az érdekvédők összefogására van szükség - állítja Laky Teréz

-Bár a foglalkoztatottsági mutató hazánkban igen alacsony, a nyugdíjkorhatár ennek ellenére magasabb lett. Miért volt szükség az aktív korosztály kiszélesítésére?

Az Európai Unió foglalkoztatáspolitikai elleni küzdelemmel szembe fordított céljainak eléréséhez elengedhetetlen lesz a munkaerőpiac modernizálása, a munkanélküliség. A fogalom meghatározása azonban máig kérdéses, nincs egyértelmű, egységes nemzetközi válasz arra, hogy ki tekinthető munkanélküliségnek. Társadalmi megállapodás következménye, hogy kinek adható bármiféle segítség addig, amíg munkát talál. Hazánkban például még két évvel ezelőtt is csak az regisztráltathatta magát, akinek már volt állása. De még ma sem élhetnek ezzel a lehetőséggel a tanulók, illetve a nyugdíjasok. A nemzetközi összehasonlításban viszont a 15-74 év közötti korosztály számít aktív munkavállalónak. Azért ilyen széles a rendszer, mert az évtizedek során magasabb lett az átlagéletkor, az országok folyamatosan kitölték a nyugdíjkorhatárt, és kiderült, hogy a nők jelentős részének korábban nem volt keresőképes foglalkozása, vagy ha volt, alacsony fizetésért dolgoztak, így nagyon kevés nyugdíjra jogosultak. Márpedig minden kormánynak az a célja, hogy senki ne maradjon nyugdíj nélkül idős korára. A 15-74 éves korig tartó népesség tulajdonképpen egy adott pillanatban három nagy halmazba sorolható. Az egyikbe azok tartoznak, akik dolgoznak, a másikba, akik munkát keresnek, a harmadikba pedig, akik sem nem dolgoznak, sem nem

keresnek állást. Itt jön a mi igazi problémánk. Nálunk nem a munkanélküli sok, hanem azok, akik nem keresnek munkát, vagyis inaktívak.

Nem egyszerűen a munkanélkülieket kell elhelyezni, hanem lehetőséget kell találni arra is, hogy az inaktívak közül is álláshoz juthasson az, aki dolgozni szeretne, de a hagyományos munkaformát valamilyen okból nem tudja vállalni. Az inaktívak egy része tanuló, vagy Gyeseen, Gyeden lévő kismama és azok a nyugdíjasok, akik különböző okból munkavállalói korban váltak nyugdíjassá. Mi ezzel az aránnyal elég rosszul állunk, nagyon kevés a kereső, sok az eltartott.

-Mely korosztály tartja el a társadalmat?

-Egész Európára jellemző, hogy legjobb munkavállalási körbe a 24-55 éves korú foglalkoztatottak tartoznak. Őket nevezhetjük akár derékhadnak is. Már túl vannak a szakmát megalapozó tanuláson, és munkatapasztalattal is bírnak. Ez a népesség igen magas arányban foglalkoztatott.

A fejlett európai országokban arányuk 80-90, Magyarországon is elég magas, 60-70 százalékos.

A Foglalkoztatási Hivatal felmérése szerint az összes regisztrált munkanélküli 25 százaléka 45 éves, vagy annál idősebb, és ebből mindössze 4 százaléknak van felsőfokú végzettsége. Az én meglátásom szerint, akik közül nagyon kevesen dolgoznak, azok a 20 évnél fiatalabbak, illetve az 55 évnél idősebbek. Itt szinte szakadékszerű változás jellemzi a foglalkoztatást.

-Miért a tapasztalt, nagy szakmai tudással bíró 55 éves korosztályt érinti a munkanélküliség, hiszen ők ragaszkodnak a munkahelyükhöz, és a változtatásra sem olyan nyitottak, még a jobb fizetés reményében sem?

-Egész Európát ez az érdekes tendencia jellemzi. A recesszió, a munkaerőpiac szűkössége ezt a korosztályt sújtja. A legtöbb országban lehetőség nyílt nyugdíjaztatásukra, hogy durván fogalmazva: eltűnjenek el a munkaerőpiacról. Ma viszont már hiányoznak, hiszen valamennyi tagország csatlakozott az uniónak 2010-re vállalt céljához. A foglalkoztatottak arányát 70 százalékra, a nőket 60-ra, és az 55 évesnél idősebbekét legalább 50 százalékra kell felemelni. Ugyanakkor a nyílt munkaerőpiacra inkább az értelmiségi foglalkozásúak szeretnének visszakerülni, vagy tovább dolgozni, a fizikai munkások örültek, hogy abbahagyhatták a robotos életformát, és inkább az unokák nevelésében segítenek.

-Hátrányos csoportként említette a fiatalokat, elsősorban a 20 éves kor alattiakat is, de az aktív korúak között is sokan vannak munka nélkül.

-A 15-19 éves korosztály kapcsán is felmerült az igény: legyenek olyan munkalehetőségek, amelyek ugyan nem azonosak a felnőttekével, de mégis munka tapasztalatot szerezhettek, és talán később kedvet, ösztönzést kapnak a tanuláshoz is. Mindenképpen kellene tehát olyan speciális foglalkoztatási formák, amelyekkel be lehet léptetni a munka világába a 8 osztályt végzett,

tanulni nem akaró fiatalokat, noha még messze vannak a rendes foglalkozástól. Azonban beköszönt ide egy újabb probléma: semmiképpen nem lehet alkalmazni a minimálbér szabályait, és a munkafeltételeknek sem kell megegyezniük a Munka Törvénykönyvében rögzített szabályokkal. A következő, úgynevezett aktív korosztálynál már nem ennyire szélsőséges a helyzet, mégis egyes csoportok számára a megszokott foglalkoztatási formától eltérő lehetőségeket kell kidolgozni. Sokan válnak passzív munkavállalókká, olyanokká, akik szívesen elhelyezkednének, de maguk már nem keresnek állást.

Az anyák döntő többsége már nem tud 8 órás munkát vállalni, vagy képtelen órákat utazni munkahelyére, hiszen akkor nincs ki vigye a gyermekeket bölcsődébe, óvodába, iskolába.

-Az atipikus foglalkoztatási forma, a távmunka, vagy a 4 órás állás ideális lenne számukra. Miért nem hozott látható eredményt az új típusú foglalkoztatási formák bevezetése?

-Bár a távmunka nagyon ambíciózus kormányzati elképzelés de elterjedése még igazán el sem kezdődött. A munkavállalók helyzetében egyelőre nincs meghatározó szerepe. Olyan foglalkoztatási lehetőséget kell találni, amely nem biztos, hogy alkalmas a legjobb munkavállalási korúak számára, semmiképpen nem 8 órás állást jelentene, egészen más kondíciókat tartalmazna. Bár minden európai ország küszködik ezzel a jelenséggel, mégis, a skandináv országokban és Hollandiában 70 százalékos foglalkoztatottságot sikerült elérni az atipikus foglalkoztatási formák elterjesztésével. Mi egyelőre sereghajtók vagyunk nemcsak az uniós, hanem a csatlakozó országok között is.

-Szakértők, elemzők gyakran megemlítik, hogy a foglalkoztatás bővülését az igen magas bérköltségek hátráltatják. Ez is meghatározó oka, hogy a kevés alkalmazottal dolgoztatnak a munkaadók, esetleg vállalkozásba kényszerítik munkavállalóikat?

- A gazdaság fellendülése nagyon jó, munkahelyeket teremt, fölpezsdül tőle az élet. Magyarországon viszont most ez sem hozna komoly eredményt a munkahelyteremtésben. Valóban nagyon drága a foglalkoztatás, a bérek után hatalmas összegeket fizetnek a munkáltatók. Bár magyar szakértők azt mondják: a hazai adórendszer már eukonform. Ez biztos így is van, de a foglalkoztatásra ez a megállapítás egyelőre nem érvényes. Akár tetszik, akár nem, Európában nálunk a legdrágább egy munkavállaló, a világbanki elemzésben is hazánk vezet a sort. A munkavállalók és a munkáltatók együttesen minden száz forintból 83-at adnak vissza a költségvetésnek. Ennek változtatásához a kormány és a szakszervezetek együttes akaratára lenne szükség. Persze ez nagyon nehéz, hiszen a kormány a beszedett adókból fizeti az összes társadalmi költséget. Ebből tartják fenn az óvodákat, iskolákat,

vagy építik az úthálózatot. Vitathatatlan, hogy nagyon sok pénz kell mindehhez, mégis lenne egy járható út: minél előbb el kell dönteni, mit vállaljon az állam és mi legyen az, amely nem az állami költségvetést terhelné. Így kevesebb forrás is elegendő lenne a központi költségvetésre, a járulékok csökkenhetnének, így a hátrányos helyzetű munkavállalókat is szívesebben alkalmaznák a munkáltatók.

Az egyik szakszervezet elnöke azt nyilatkozta, hogy európai foglalkoztatási szint elérését tűzték ki célul. A szakszervezeteknek azonban azt is tudni kell, hogy ehhez néhány szabályon feltétlenül változtatni kell. Nem lehet a 15 éveseket minimálbérrel foglalkoztatni, hiszen az nem érne meg a munkaadónak. Nem lehet a nyugdíjasokat, vagy a kisgyerekeseket teljes munkaidőben alkalmazni, mert az meg nekik nem megfelelő. A szabályokat tehát a helyzethez és az igényekhez kell igazítani, ha azt akarjuk, hogy növekedjék a foglalkoztatás.

-A munkanélkülivé válás még mindig egyfajta sokkal jár. Míg régebben egy nyugdíjas állás megszerzése volt a cél, ma arra sincs garancia, hogy egy új cég évekig jelen lesz a piacon. Ez megváltoztathatatlan jelenség, vagy hozzá kell végre szokni az átmeneti munkanélküli állapothoz?

-Bár 13 éve kell a munkanélküliséggel, mint jelenséggel megbirkózni, mégis szinte minden esetben traumaként élik meg az emberek. Európa legtöbb országában könnyebben dolgozzák fel a munkanélkülivé válást, megértik: ez egy átmeneti állapot két munkahely között. Ha az egyik állás megszűnt, az újat föl kell kutatni. Nagyon felgyorsult a cserélődés, ez a probléma szinte minden családot érintett már, vagy érinteni fog a jövőben. Ha egy cég nem tudja eladni termékeit, nem nyereséges, azonnal bezár. Tudomásul kell venni, hogy ilyen a világon mindenhol van és mindig lesz is. Lehet ellene tiltakozni, csak éppen nincs értelme. Darabszámra ugyan megvannak a munkahelyek, de nem biztos, hogy ott születik meg az új, ahol az előző bezárt. Tavaly stagnált a foglalkoztatás, bár ezt azok, akik elveszítették az állásukat, nyilván nem így érzik.